

აგროდაზღვევა საქართველოში: კულტურისა და პროდუქტების ღირებულება

ირინე მამალაძე, სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

* * * * *

საქართველოში არსებული აგროდაზღვევა ვერ ასახავს იმ რეალობას, რაც ბიზნესსა და სახელმწიფოს სჭირდება. არადა, სადაზღვევო სექტორი დაინტერესებულია აგროდაზღვევის პროდუქტების განვითარებით, ოღონდ სუბსიდირების გარეშე ამის გაკეთება შეუძლებელია.

ამჟამად ჩვენთან ძალიან ინტენსიურად განიხილავენ აგროდაზღვევის ესპანურ მოდელს, რომელიც სწორედ სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირებას ეყრდნობა. ამ მოდელის მთავარი უპირატესობაა დაზღვევის პროცესებში სახელმწიფოს აქტიური როლი.

ეკონომიკური გაანგარიშებებისა და მრავალწლიანი გამოცდილების საფუძველზე ესპანეთის მთავრობამ ერთმნიშვნელოვნად დაასკვნა: სადაზღვევო პრემიის სუბსიდირება ფერმერის შემოსავლების მხარდაჭერის იმაზე უკეთესი საშუალებაა, ვიდრე კატასტროფული ზარალის შემთხვევაში სახელმწიფოს მიერ გაწეული პირდაპირი დახმარება.

Summary

Agroinsurance in Georgia: Deficit of culture and farm produces

Agroinsurance in Georgia doesn't reflect completely the reality needed for business and the state itself, whereas insurance sector is highly interested in the development of agroinsurance products. At the same time, it is important to mention, that achieving this without serious subsidies is almost impossible.

Recently Spanish model of agroinsurance is under intense discussion in our country. This model is based on subsidization from the governmental side. The main advantage of this model is an active participation of the governmental bodies in the insurance processes.

Based on the economical calculations as well as on the longterm experience, the government of Spain has concluded the following: subsidization, as an insurance grant, is a better way to support incomes of the farmer, than a single assistance from the government in case of loss from any natural or other disaster.

ზოგიერთი ფერმერის შეფასებით, რომელიც, ჩემი აზრით, ყველა ფერმერისა და მეწარმის საერთო აზრს გამოხატავს, საქართველოში არსებული აგროდაზღვევა ვერ ასახავს იმ რეალობას, რაც ბიზნესსა და სახელმწიფოს სჭირდება. არადა, სადაზღვევო სექტორი დაინტერესებულია აგროდაზღვევის პროდუქტების განვითარებით, ოღონდ სუბსიდირების გარეშე ამის გაკეთება შეუძლებელია.

ამჟამად ჩვენთან ძალიან ინტენსიურად განიხილავენ აგროდაზღვევის ესპანურ მოდელს, რომელიც სწორედ სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირებას ეყრდნობა. როგორც ამბობენ, ამ მოდელის მთავარი უპირატესობაა დაზღვევის პროცესებში სახელმწიფოს აქტიური როლი და მისი ერთგვარი კატალიზატორის ფუნქცია, რაც, პირველ რიგში, მისივე სახრებით დაზღვევის ზარალის გარკვეული ნაწილის დაფარვაში ვლინდება. ამ ფუნქციით სახელმწიფო შუამავლის პოზიციაში დგება ფერმერსა და სადაზღვევო სექტორს შორის; სხვა საქმეა, რომ თვითონ აგროსექტორში რისკების საიმედოდ შეფასების პრობლემა დგას მწვავედ, რაც, იქნებ, ამ ეტაპზე ცოტათი მაინც შეარბილოს სახელმწიფოს ძალისხმევამ.

სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ სასოფლო-სამეურნეო რისკების დაზღვევა თვითონ არის დაზღვევის ერთ-ერთი ურთულესი სახე, რაკი წარმოების ეს დარგი ბუნების მოვლენებზეა განსაკუთრებულად დამოკიდებული. ამდენად, სადაზღვევო პრემიის ნაწილის საკომპენსაციოდ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სუბსიდირების გაცემა ყველა მხარისთვის სასარგებლო მხარდაჭერა იქნება, რაც, ამავე დროს, დღესდღეობით ერთადერთ გამოსავლადაც კი გვესახება.

ბოლო ხანს სულ უფრო და უფრო მეტი ქვეყანა დიდ ყურადღებას უთმობს აგროსექტორში რისკების დაზღვევას და მთელი აგროდაზღვევის სისტემის განვითარებას. სპეციალისტებს მიაჩნიათ, რომ ეს სისტემები ყველაზე კარგადაა განვითარებული აშშ-ში, კანადასა და ესპანეთში.

საზოგადოდ, თითქმის ყველგან აგროდაზღვევა ნებაყოფლობითია და მასში ყოველთვის მონაწილეობს სახელმწიფო, ოღონდაც განსხვავებული ფორმებით:

1. ნაწილობრივ მონაწილეობს სადაზღვევო პრემიების გადახდაში;
2. ასევე ნაწილობრივ ანაზღაურებს რეალიზაციისა და სხვა რისკებით განცდილ დანაკარგებს.

მეორე ფორმა სულ უფრო ნაკლებად პოპულარუ-

ლი ხდება, რადგან იგი არ შეესაბამება მსო-ს წესებს. იმის გამო, რომ ჩვენთან (და სხვა ქვეყნებშიც, მაგალითად, რუსეთში) დაზღვევის ესპანურ მოდელს მეტი მომხრეები ჰყავს, ჩამოვთვალოთ მისი ძირითადი ნიშან-თვისებები:

- აგრორისკების დაზღვევა ნებაყოფლობითია;
- რისკების დაზღვევას კერძო სადაზღვევო კომპანიები უზრუნველყოფენ სოლიდარული პასუხისმგებლობის საფუძველზე;
- სახელმწიფო აკონტროლებს და ავითარებს აგროდაზღვევის სისტემას, გამოყოფს სუბსიდიებს და ახორციელებს გადაზღვევას ქვეყნის შიგნით;
- აგრომწარმოებლები მათი გაერთიანებების მეშვეობით აქტიურად მონაწილეობენ დაზღვევის საკითხების გადაწყვეტაში;
- კატასტროფული რისკების დადგომის შემთხვევაში სახელმწიფო ახდენს პირდაპირ მხარდაჭერას;
- აგროდაზღვევის წესები კანონმდებლობითაა განმტკიცებული და, რაც ყველაზე მთავარია, ისინი უცვლელია.

ესპანეთში აგრომწარმოებელს შემდეგ სადაზღვევო პროგრამებს სთავაზობენ:

1. ინდივიდუალურ დაზღვევას სახელობითი რისკებისგან (თითოეული რისკისა და თითოეული კულტურისათვის);
2. მულტირისკებისგან ინტეგრალურ დაზღვევას რაიონის საშუალო მაჩვენებლებით გაანგარიშებული ტარიფებით;
3. ყველა რისკისგან დაზღვევას, როცა ტარიფს ანგარიშობენ მეურნეობის საშუალო მოსავლიანობით;
4. ინდექსურ დაზღვევას (ამინდის ინდექსს);
5. მეცხოველეობისა და მეფუტკრეობის დაზღვევას.

სხვაგან აპრობირებული და წარმატებული (თუნდაც, ესპანური) სადაზღვევო სისტემების ჩვენში გადმოტანა და დაზღვევის კულტურის ამაღლება ნამდვილად სასარგებლო და საჩქარო საქმეა, მაგრამ უყურადღებოდ არ უნდა დარჩეს დაზღვევის პროდუქტების განვითარების მოთხოვნაც. ამასთან დაკავშირებით საინტერესოა თვითონ ესპანეთის პრაქტიკა, სადაც თამამად მიდიან დაზღვევის პრაქტიკაში სიახლეების დანერგვაზე ახალი რეალობებიდან, საჭიროებებიდან და მიზანშეწონილობიდან გამომდინარე. კერძოდ, 2014 წ. მოსავლის დაზღვევის პროგრამის ფარგლებში ახლა უკვე იმ ფერმერებს შეუძლიათ დააზღვიონ თავიანთი მოსავალი, ვისაც ბამბა და სელი მოჰყავს. პროგრამაში ამ კულტურების იმ სახეობებზეა საუბარი, რომელთა მოყვანის პერიოდი დაზღვევის ხელშეკრულების მოქმედების ვადას ემთხვევა. სიახლე რწყვის სისტემების დაზღვევაშიცაა, რომელიც იმ სისტემებს ეხება:

ა) რომელთაც მხოლოდ და მხოლოდ სარისკო მოვლენის დადგომის თავიდან ასაცილებლად იყენებენ, და

ბ) რომელთა ექსპლუატაციის პერიოდი 20 წელზე ნაკლებია.

ცხადია, აგროდაზღვევის სექტორის გამართულად ფუნქციონირება სამივე კომპონენტზეა დამოკიდებული - სადაზღვევო კომპანიებზე, სახელმწიფოზე და ფერმერებზე (კოოპერატივებზე), მაგრამ ამ შემთხვევაში ჩვენ მის „სახელმწიფო კომპონენტზე“ ვამახვილებთ ყურადღებას (ისევე და ისევე ესპანეთის პრაქტიკიდან გამომდინარე).

ესპანეთის სადაზღვევო სისტემაში ცენტრალური ხელისუფლება სამ მთავარ ფუნქციას ასრულებს:

1. სისტემის დაგეგმვა და საერთო კოორდინაცია (აგროდაზღვევის სახელმწიფო სააგენტოს მეშვეობით);
 2. ქვეყნის შიგნით სახელმწიფო გადაზღვევა (დაზღვევის კომპენსაციის კონსორციუმის მეშვეობით) და
 3. სადაზღვევო საქმიანობის კონტროლი (დაზღვევის გენერალური სამმართველოს მეშვეობით).
- აქედან პირველი და მეორე უწყებები სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ექვემდებარება, მესამე კი - ეკონომიკისა და ფინანსთა სამინისტროს.

აგროდაზღვევის სახელმწიფო სააგენტო სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სახელით შემდეგ საქმიანობას ეწევა:

- ამუშავებს აგროდაზღვევის გეგმებს;
- ახდენს სუბსიდიების ადმინისტრირებას;
- თავს უყრის და ავრცელებს შესაბამის ინფორმაციას;
- იკვლევს ახალი სადაზღვევო პროდუქტების ქმედითობას.

ბოლო წლებში ევროპის ქვეყნებში დაიწყო ესპანეთში დანერგილი და განვითარებული აგროდაზღვევის პრაქტიკის შესწავლა და გამოყენება. იგი მართლაც იმსახურებს ყურადღებას, თუ იმ შემდეგებს დავაკვირდებით, რაც ესპანეთში ჯერ კიდევ თითქმის ამ 10 წლის წინ იყო მიღწეული:

დაზღვევის გავრცელების მასშტაბები ესპანეთის აგროსექტორში (2006 წ.)

დარგები	დაზღვევის ობიექტები	დაზღვევის გავრცელების %
მემცენარეობა	საშემოდგომა მარცვლეული ვენახი ბოსტნეული და ყვავილები	ნათეს-ნარ-გავეების ფართ. მიხ. 80 40 28
მეცხოველეობა	მისხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი დაცემა ცოფი უბედური შემთხვევა ცხვარი და თხა	სულადობის მიხედვით 83 12 18 3
აკვაკულტურები		56

საგანგებოდ ხაზგასასმელია, რომ ეკონომიკური გაანგარიშებებისა და მრავალწლიანი გამოცდილების საფუძველზე ესპანეთის მთავრობამ ერთმნიშვნელოვნად დაასკვნა: სადაზღვევო პრემიის სუბსიდირება ფერმერის შემოსავლების მხარდაჭერის იმაზე უკეთესი საშუალებაა, ვიდრე კატასტროფული ზარალის შემთხვევაში სახელმწიფოს მიერ განეული პირდაპირი დახმარება.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ნ.ნატროშვილი. აგროდაზღვევის პერსპექტივები საქართველოში. -netgazeti.ge/GE/105/Business/26488. 20.12.2013.
2. ო. ტურაბელიძე. მდგრადობის სამკუთხედი. „საქართველოს რესპუბლიკა“, 24.04.2014.
3. И. Добвий. Страхование агрорисков за рубежом//Банки. Лизинг. Страхование. 2008. №6.
4. В, Киселёв. Иммитационная система мониторинга программ агрострахования. – agro-incurance.com/review/179.
5. В. Якубович. Система страхования аграрных рисков в Испании. –agroincurance.com/files//Spanish%20system%20_rus.pdf.